

Культурологія

УДК 168.522

Герчанівська Поліна Евальдівна
доктор культурології, професор,
професор Національної академії керівних
кадрів культури і мистецтв
nikipolly@hotmail.com

АНАЛІЗ КУЛЬТУРИ В ПАРАДИГМІ ТЕОРІЇ СИСТЕМ

Мета статті - розробка методологічної моделі культурологічного дослідження культури й суспільства на підставі принципів теорії систем. Концептуальним **методологічним** ядром дослідження є системний аналіз соціокультурних об'єктів як складних багаторівневих і багатокомпонентних систем. **Наукова новизна** полягає в осмисленні теорії систем у ракурсі культурологічних проблем. Дослідження ґрунтується на концептуальній парадигмі: будь-який соціокультурний об'єкт є системою, яка складається з окремих частин, пов'язаних між собою певними відносинами; система знаходиться у безперервному розвитку та взаємодії із зовнішнім середовищем. У статті визначені особливості системного аналізу в культурології; здійснена класифікація культурних систем; проаналізовані моделі розвитку соціокультурних систем, які регулюються, а також ті, що самоорганізуються (синергетична модель); розглянуто процес міжкультурної взаємодії крізь призму системного аналізу. **Висновки.** Розкритий потенціал теорії систем у полі культурології як для вирішення теоретичних завдань (зокрема для вивчення закономірностей соціокультурного розвитку суспільства), так і розробки прикладних проектів (вироблення стратегії державної культурної політики, моделювання міжкультурної взаємодії у сучасних реаліях тощо).

Ключові слова: теорія систем, системний аналіз, культурна система, синергетична модель, міжкультурна взаємодія.

Герчановская Полина Эвальдовна, доктор культурологии, профессор, профессор Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Анализ культуры в парадигме теории систем

Цель статьи – разработка методологической модели культурологического исследования культуры и общества на основе принципов теории систем. Концептуальным **методологическим** ядром исследования является системный анализ социокультурных объектов как сложных многоуровневых систем. **Научная новизна** работы заключается в осмыслении теории систем в ракурсе культурологических проблем. Исследование основывается на концептуальной парадигме: любой социокультурный объект является системой, состоящей из отдельных частей, связанных между собой определенными отношениями; система находится в непрерывном развитии и взаимодействии с внешней средой. В статье раскрыты особенности системного анализа в культурологии; осуществлена классификация культурных систем; проанализированы модели развития регулируемых и самоорганизующихся (синергетическая модель) систем; рассмотрен процесс межкультурного взаимодействия сквозь призму системного анализа. **Выводы.** Раскрыт потенциал теории систем в поле культурологии как для решения теоретических задач (в частности для изучения закономерностей социокультурного развития общества), так и разработки прикладных проектов (выработка стратегии государственной культурной политики, моделирование межкультурного взаимодействия в современных реалиях и т.д.).

Ключевые слова: теория систем, системный анализ, культурная система, синергетическая модель, межкультурное взаимодействие.

Gerchanivska Polina, D.Sc. in Cultural studies, professor, the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Analysis of culture in the paradigm of systems theory

Purpose of Article. The purpose of work is to develop a methodological model of Cultural studies of society and culture based on the principles of the systems theory. **Methodology.** The conceptual methodological core of the research is the system analysis of the socio-cultural objects as complex, multi-level and multi-component systems. **Scientific novelty.** The scientific novelty of the work lies in the understanding of systems theory from the perspective of issues of the cultural studies. The study is based on a conceptual paradigm: any socio-cultural object is a system, which consists of separate parts, linked by certain relations; the system is in the process of continuous development and interaction with the environment. In the article the author highlights the peculiarities of the system analysis in cultural studies, carries out the classification cultural systems, analyzes the development model of regulated and self-organized systems (synergetic model), and traces process of intercultural communication through the prism of the system analysis. **Conclusions.** The article shows the potential of systems theory in the field of Cultural studies of the solving theoretical problems (to study laws of the socio-cultural development of a society), as well as the development of the practical projects (a strategy of the state cultural policy, simulation of intercultural interaction in the modern realities etc.).

Keywords: systems theory, system analysis, cultural system, synergetic model, intercultural interaction.

Зростання наукових теорій і гіпотез, що внесли важливі зміни в концептуальну схему культурології, актуалізували проблему розробки фундаментальних методів дослідження соціокультурних об'єктів. Найбільш перспективним методологічним напрямом у цьому ракурсі є системний аналіз, що сформувався шляхом перенесення в проблемне поле культурології основних принципів теорії систем, котра поєднала класичний і неklasичний дослідницькі підходи природничих наук.

Мета дослідження полягає у розробці методологічної моделі культурологічного дослідження культури й суспільства на підставі принципів теорії систем.

Існують досить вагомні підстави вважати системний підхід дослідження методологічним базисом сучасної культурології. Суть проблеми в тому, що системний аналіз традиційно був зв'язаний з вирішенням задач природничих наук. Однак з накопиченням культурологічних знань все більш очевидною стає тотожність певних процесів, що протікають в культурі й суспільстві до процесів, які описуються теорією систем.

Одна з перших спроб застосування системного методу в культурології належить Л. Уайту. В своїх працях [4-6] він розглядає культуру як цілісну систему, що складається з матеріальних і духовних елементів. Розвиваючи ідею щодо системного характеру культури як інтегрального цілого, Б. Маліновський пише: "Культурний процес, який містить у собі матеріальний субстрат культури (тобто артефакти), соціальні узи, які зв'язують людей (тобто стандартизовані способи поведінки), і символічні акти (тобто вплив, що надається одним організмом на інший за допомогою умовних рефлексів), являє собою щось цілісне, тобто самостійну систему" [2, 687].

У межах системного методу Е. Кассіер розвинув теорію про єдність пізнання [1], згідно з якою "різні напрямки знання в усьому їх визнаному різноманітті й самостійності складають систему, окремі члени якої взаємозумовлюють і припускають один одного" [1, 167]. Спираючись на постулат про функціональну єдність системи, Е. Кассіер доходить висновку, що "окреме не повинно залишатися окремим, воно повинно увійти в ряд взаємозв'язків, де з'явиться нам вже в якості ланки "ланцюга" – логічного, телеологічного або причинного... Це стосується мистецтва, міфології й релігії в тій же мірі, що й пізнання... Щоб охарактеризувати певну форму відносин в її конкретному застосуванні й її конкретно-му значенні, потрібно не тільки вказівка на її якісні характеристики як такі, а й вказівка на ту систему, в яку вона входить" [1, 168–190].

У культурології системний аналіз – це сукупність методів і засобів дослідження соціокультурних об'єктів як складних, багаторівневих і багатокомпонентних систем. В основі аналізу лежить парадигма: будь-яка система складається з окремих частин, пов'язаних між собою певними відносинами; система знаходиться у безперервному розвитку та взаємодії з зовнішнім середовищем.

Загальним для всіх методик системного аналізу є: осмислення основної мети й функцій досліджуваної системи; вибір варіанта членування системи на складові (підсистеми, елементи), найбільш оптимального для вирішення поставленої дослідницької мети; введення ієрархії частин в структурі системи; виявлення функцій кожної підсистеми та зв'язків між ними; виявлення зв'язків системи з зовнішнім середовищем (або іншими системами); вивчення характеру змінності системи, її здатності до розвитку, адаптації до зовнішнього оточення.

Системний аналіз в культурології спирається на комплекс універсальних і загальнонаукових методів дослідження (структурний аналіз, компаративний метод, методи формалізації та моделювання тощо), застосування кожного з яких обумовлено метою дослідження й конкретним завданням.

Культурні системи та їх класифікація

Багато понять, які необхідні для розуміння функціонування соціокультурних систем, прийшли в культурологію з термодинаміки – розділу фізики, в якому досліджуються процеси обміну енергією між досліджуваним макроскопічним об'єктом і навколишнім середовищем. І. Пригожин відзначав: "Звернення до наук, що вивчають складність світу, зовсім не означає, що ми пропонуємо "звести" гуманітарні науки до фізики. Наше завдання полягає не в редукції, а в досягненні згоди" [3].

Визначимо ключові поняття щодо теми нашого дослідження. Культурна система (грец. σύστημα – поєднання, утворення) – це цілісна сукупність підсистем та елементів культурного об'єкту, між якими існує закономірний зв'язок та взаємодія, що обумовлює його властивості та закономірності функціонування. Структура системи – це стійка сукупність підсистем, елементів культурного об'єкту та зв'язків між ними, що забезпечує його цілісність та зберігання основних властивостей при зовнішніх та внутрішніх змінах. Зв'язок між елементами культурної системи – стійкі відносини між елементами, що обумовлюють залежність властивостей одного елемента від властивостей інших елементів системи. Відтак, культурна система є сукупністю взаємопов'язаних та взаємозалежних культурних елементів. Класифікація систем залежить від обраного критерію, наприклад, від природи елементів, їх походження, від мінливості властивостей, ступеня складності, ставлення до зовнішнього середовища, від реакції на впливи, характеру поведінки й ступеня участі людей в реалізації керуючих впливів.

Залежно від природи елементів системи диференціюються на реальні й абстрактні. Реальними (фізичними) системами є об'єкти, що складаються з матеріальних елементів. Абстрактні системи утворюють елементи, що не мають прямих аналогів у реальному світі, це – наслідок людського мислення (ідеї, теорії, концепції, гіпотези тощо).

Виходячи з походження, розрізняють природні та штучні системи. Природні системи є продуктом розвитку самої природи (клімат, живі організми, сонячна система та ін.). Соціокультурні системи є штучними системами – результатом творчої діяльності людини.

За ступенем складності системи поділяються на прості, складні й великі. Проста система, як правило, має однорівневу структуру, зв'язок між елементами якої описується простими (лінійними) функціями. Складна система містить велике число взаємопов'язаних і взаємодіючих підсистем, кожна з яких в свою чергу може бути розчленована на окремі елементи. Така система характеризується багатомірністю, ієрархічною структурою, різноманіттям природи елементів, зв'язків, різномірністю структури. Вибір критерію членування такої системи залежить від поставленої дослідницької мети. Наприклад, ґрунтуючись на принципі соціокультурного групування, культуру можна поділити на такі підсистеми, як: світова, локальна, національна, етнічна, регіональна. Особливість складних систем полягає в тому, що їх інтегральні властивості відрізняються від властивостей окремих складових елементів. Інтегрування складних систем веде до утворення макроскопічної (великої) системи.

Залежно від ступеня мінливості властивостей, системи можна поділити на статичні й динамічні. До статичних відносять системи, при дослідженні яких можна знехтувати змінами у часі їх істотних властивостей. На відміну від статичних, динамічні системи змінюють свій стан у часі (дискретно або безперервно) під впливом зовнішніх і внутрішніх сил.

Динамічні системи бувають стійкими й нестійкими. Стійка система здатна повертатися до вихідного стану після припинення впливу, яке вивело її з рівноважного стану (що характеризується постійністю параметрів системи у часі). У нестійкій динамічній системі, навпаки, навіть незначна зміна параметрів структури або характеру зв'язків між її елементами призводить до нерівноважного стану системи у цілому.

Динамічні системи також поділяються на ті, що регулюються (внутрішніми або зовнішніми силами), й ті, що самоорганізуються. Внутрішня соціокультурна регуляція системи зазвичай пов'язана з вирішенням таких завдань, як: підтримка певного рівня консолідованості соціуму; забезпечення колективних форм життєдіяльності людей для задоволення їхніх індивідуальних та групових інтересів і потреб; зняття протиріч і напруг, що виникають при спільній життєдіяльності людей і посилюються в процесі розвитку системи.

Процес внутрішнього регулювання системи здійснюється на основі прагматичних цілей з урахуванням накопиченого соціального досвіду спільноти (закріпленого в ціннісних орієнтаціях, звичаях, законах, нормах, правилах, ідеології, віруваннях, традиціях тощо). Форми й механізми регуляції відображають специфіку досягнутого соціумом рівня соціокультурного розвитку. Наприклад, у традиційному суспільстві домінують конвенційні регулятори у вигляді комплексу звичаїв і традицій, в той час як у сучасному суспільстві переважає інституціональна форма регуляції.

Спираючись на технології масової маніпуляції (друковані та електронні ЗМІ, рекламу тощо) інституційні структури надають інформаційно-психологічного впливу на маси. Важливим механізмом регуляції соціокультурної системи є масова культура, що призводить до максимальної стандартизації не тільки норм соціального життя та діяльності, а й ідейно-світоглядних орієнтацій людей.

Не заперечуючи ролі внутрішніх регулюючих факторів, слід звернути увагу на те, що не менш важливе значення в цьому процесі належить зовнішнім силам, бо соціокультурна система, що ізольована від зовнішніх впливів, позбавлена стимулу до подальшого розвитку.

Перш, ніж розглядати зовнішній регулятивний інструментарій соціокультурної системи, звернемося до питання диференціації систем, основним критерієм якої є ступінь зв'язку системи із зовнішнім середовищем. Виходячи з цього критерію, системи можна поділити на ізольовані, закриті й відкриті. Якщо ізольована система не може обмінюватися з зовнішнім середовищем ні енергією, ні речовиною, ні інформацією, а закрити система, маючи жорсткі фіксовані границі, відносно незалежна від оточуючого соціокультурного поля, то відкрита система орієнтована на діалог з навколишнім середовищем та міжкультурну взаємодію.

Зовсім інакше розвиваються процеси в системах, які самоорганізуються. Їх основною рисою, за Г. Хакеном, є те, що такі системи "набувають властиві їм структури або функції без будь-якого втручання ззовні" [8, 2], що призводить до утворення якісно нових структур у макроскопічних масштабах. Вивчення цих систем породило новий науковий напрямок, що отримав назву синергетики. Засновниками синергетики були німецький фізик Г. Хакен та бельгійський фізик, лауреат Нобелівської премії (1977) І. Пригожин. За Г. Хакеном, "синергетику можна розглядати як частину загального системного аналізу, оскільки як у синергетиці, так і в системному аналізі основний інтерес представляють спільні принципи, що лежать в основі функціонування системи" [8, 361].

Отже, синергетика (грец. *synergeia* – співробітництво, сприяння, співучасть) – це міждисциплінарний напрямок наукових досліджень, завданням якого є вивчення природних явищ і процесів (в тому числі соціокультурних) на основі принципів самоорганізації складних систем.

Синергетична модель розвитку культури

У ракурсі синергетичної моделі культура та суспільство постають як відкриті, нерівноважні, нелінійні системи, що самоорганізуються. Відкритість системи є необхідною, але недостатньою умовою для її самоорганізації: не всяка відкрита система самоорганізується. Для цього необхідна наявність двох протилежних начал – начала, що творить структуру, та начала, що руйнує її, приводячи до неупорядкованих процесів у системі, хаосу (дисипації). Боротьба цих начал – порядку й хаосу – становить механізм перебування старої та формування нової соціокультурної системи, що обумовлює її саморозвиток у цілому.

Розглянемо алгоритм процесу самоорганізації соціокультурної системи та механізми його породження. Як зазначає А. Флієр, інтегруюче ядро будь-якого соціуму "являє собою порівняно жорстко структуровану й ієрархічну систему ціннісних орієнтацій, форм і норм соціальної організації та регуля-

ції, мов та каналів соціокультурної комунікації, комплексів культурних інститутів, стратифікованих способів життя, ідеології, моралі, церемоніальних і ритуальних форм поведінки, механізмів соціалізації та інкультурації особистості, нормативних параметрів її соціальної й культурної адекватності спільноті, прийнятних форм інноваційної й творчої діяльності тощо" [8,392].

Однак в процесі розвитку системи починають проявляти себе ентропійні явища: знижується функціональна цілісність, системно-ієрархічна структурованість, збалансованість як окремих підсистем, так і культурного комплексу спільноти в цілому. Зростання ентропійних процесів призводить до кризи ідентифікації людей, втрати ціннісних орієнтирів, традиційної моралі. Зона дії історично сформованих і закріплених у культурній традиції й інституційних нормативах соціально прийнятних патернів свідомості та поведінки людей поступово зменшується, набувають популярності протизаконні й кримінальні методи вирішення соціальних, економічних та інших проблем.

Одночасно розширюється зона впливу "маргінальних полів" культури, де управління формами життєдіяльності людей здійснюється з боку маргінальних квазісистем (типу "злочинського закону", "хіпових тусовок", ритуалів езотеричних сект тощо). Причини виникнення ентропійних процесів, як правило, пов'язані з цілим комплексом проблем у різних сферах суспільного життя, в тому числі, в його соціокультурному секторі.

Соціокультурна система з рівноважного стану входить у нерівноважну фазу свого розвитку, починається процес якісної перебудови її властивостей. Спочатку зміни носять уповільнений, поступовий характер. З поглибленням ентропії посилюється рівень нерівноваги, що породжує дисипацію в системі й одночасно провокує сплеск нових ідей у суспільстві. Саме в цей період складається нова смислова цілісність культури, викристалізовується її нова парадигма. Отже, стан хаосу – це креативна за своєю суттю фаза розвитку соціокультурної системи, в рамках якої йде переоцінка її смислового ядра й пошук нової, більш ефективної конфігурації.

У результаті накопичення внутрішніх сил системи, ентропія досягає критичного стану, що призводить до біфуркації – стрибкоподібної якісної перебудови системи. Революційні процеси – це типові процеси біфуркації, причому хід пост-революційного розвитку системи залежить від безлічі імовірнісних факторів (внутрішніх, зовнішніх), що часто призводять до декількох альтернативних сценаріїв її еволюції. Приклад тому – багатовекторність шляхів розвитку країн на пострадянському просторі.

За біфуркацією настає релаксація, тобто поступове повернення системи в стан рівноваги, але вже в оновленому вигляді. Цей процес незворотний. Слід зазначити, що тривалість періоду релаксації системи, як і фази її невірноваженого стану значно перевищує біфуркаційний часовий період. Отже, самоорганізація соціокультурної системи є нелінійним процесом, що являє собою послідовність фазових переходів від стану рівноваги через нерівноважну фазу й дисипацію до біфуркації й релаксації системи. В процесі самоорганізації відбувається безперервне руйнування старих і виникнення якісно нових структур, що характеризуються іманентними властивостями. Отже, через хаос і руйнування структури відбувається народження нового порядку в системі.

Міжкультурна взаємодія крізь призму системного аналізу

Теорія систем розкриває можливість осягнення проблем, що безпосередньо зв'язані з взаємодією культур, як фактора їх розвитку. Розглянемо процеси, які відбуваються в результаті контактів соціокультурних систем, й осмислімо основні принципи міжкультурної комунікації.

Алгоритм дослідження має таку послідовність: 1) системний аналіз кожної культури, що вступає в контакт; 2) вивчення зовнішнього середовища, на тлі якого відбувається взаємодія соціокультурних систем; 3) аналіз моделі взаємодії систем (рівноправна – нерівноправна, однібочно – двобічна); 4) визначення механізмів, за допомогою яких здійснюється контакт (мирний шлях або внаслідок військових та інших конфліктів); 5) вивчення динаміки процесу взаємодії та її наслідків для кожної системи.

Аналіз соціокультурної системи спрямований на визначення таких її параметрів: типу культурної системи (цивілізаційна, національна, етнічна, регіональна); ступеня відкритості системи (закрита – відкрита); рівня орієнтованості соціокультурної системи на діалог з іншими культурами; умов для засвоєння інших культурних практик (спільність або відмінність культурних ареалів, типів світоглядів, форм соціальної організації контактуючих систем; їх місця в ієрархії світового співтовариства тощо). Саме ці фактори впливають на модель та динаміку міжкультурної взаємодії, детермінуючи її кінцевий результат.

Необхідною й обов'язковою умовою міжкультурної взаємодії є відкритість соціокультурної системи. Через варіативність параметрів контактуючих систем у хронотопі, динамічність та гетерогенність зовнішнього середовища, що детерміновані об'єктивними факторами, процес взаємодії систем є історично обумовленим, а його результат часто набуває імовірнісного характеру. Цей процес ініціює широкий діапазон трансформацій в системі-реципієнті: від актів індивідуальної свідомості до зміни типів світогляду й форм соціальної та культурної організації. Породження нового супроводжується частковою й навіть повною (асиміляція) втратою традиційної для цього соціуму культури. Одночасно, в силу зворотного зв'язку, система-реципієнт впливає на систему-донор, детермінуючи її якісні зміни. В сучасних умовах найбільш оптимальною моделлю даного процесу бачиться реалізація принципу діалогу й толерантності у взаєминах культур.

Розглянуті нами приклади свідчать про великий потенціал теорії систем і широкі можливостях її застосування в поле культурології як для вирішення теоретичних завдань (зокрема, для вивчення закономірностей соціокультурного розвитку суспільства), так і розробки прикладних проектів (вироблення стратегії державної культурної політики, моделювання міжкультурної взаємодії в сучасних реаліях тощо).

Література

1. Кассирер Э. Философия символических форм / Э. Кассирер // Культурология. XX век: Антология. – Москва : Юрист, 1995. – С. 163–212.
2. Малиновский Б. Функциональный анализ / Б. Малиновский // Антология исследований культуры. Интерпретации культуры. – 2-е изд. – Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2006. – С. 681–702.
3. Пригожин И. Философия нестабильности / И. Пригожин // Вопросы философии. – 1991. – № 6. – С. 46–52.
4. Уайт Л. Избранное: Наука о культуре / Л. Уайт. – Москва: РОССПЭН, 2004. – 960 с.
5. Уайт Л. Понятие культуры / Л. Уайт // Антология исследований культуры. Интерпретации культуры. – 2-е изд. – Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета, 2006. – С. 17 – 48.
6. Уайт Л. Избранное: Эволюция культуры. – Москва: РОССПЭН, 2004. – 1064 с.
7. Флиер А.Я. Энтропия социокультурная /А.Я. Флиер / Культурология. XX век. Энциклопедия. Т.2 – Санкт-Петербург : Университетская книга, 1998. – 447 с.
8. Хакен Г. Синергетика: иерархии неустойчивостей в самоорганизующихся системах и устройствах / Г. Хакен; пер. и ред. Ю.А. Данилов , Ю.Л. Климонтович. – Москва: Мир, 1985. – 425 с.

References

1. Cassirer, E. (1995). Philosophy of symbolic forms. Cultural science. XX century: Anthology. S. Y. Levyt (Ed.). Moscow: Yurist [in Russian].
2. Malinovsky, B. (2006). Functional Analysis. Anthology of Cultural Studies. Interpretation of culture. S. Y. Levyt (Ed.). St. Petersburg: St. Petersburg University Press [in Russian].
3. Prigogine, I. (1991). Philosophy of instability. Questions of Philosophy, 6, 46-52 [in Russian].
4. White, L. (2004). The selected works. The Science of Culture. Moscow: ROSSPEN [in Russian].
5. White, L. (2006). The concept of culture. Anthology of cultural studies. Interpretation of culture. S.Ya. Levyt (Ed.). St. Petersburg: St. Petersburg University Press [in Russian].
6. White, L. (2004). The selected works. The evolution of culture. Moscow: ROSSPEN [in Russian].
7. Flier, A.Ya. (1998). Socio-cultural Entropy. Culturology. XX century. Encyclopedia. S.Ya. Levyt (Ed.). St. Petersburg: University Book [in Russian].
8. Haken, H. (1985). Synergy: the hierarchy of instabilities in self-organizing systems and devices. (Y.A. Danilov, Y.L. Klimontovich, Trans.). Moscow: World [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 13.02.2017 р.

УДК 316.776 (477):316.73

Денисюк Жанна Захарівна
кандидат культурології,
начальник відділу наукової
та редакційно-видавничої діяльності
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID: 0000-0003-0833-2993
jannet_d7@ukr.net

ІГРОВИЙ КОМПОНЕНТ ПОСТФОЛЬКЛОРУ В СЕРЕДОВИЩІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Мета роботи – дослідження ігрового компонента творів постфольклору, опосередкованих інтернет-комунікацією. **Методологія** дослідження ґрунтується на застосуванні культурологічного, структурно-семантичного, компаративного, аналітичного методів у дослідженні ігрового компоненту у творах постфольклору, що циркулюють в інтернет-просторі та обумовлюються комунікативними практиками повсякденності. **Наукова новизна** полягає в аналізі та висвітленні ігрового принципу побудови постфольклорних творів інтернет-мережі, які слугують комунікативним каналом передачі нових сенсів і значень. **Висновки.** В результаті дослідження встановлено, що в умовах інформаційного перенасичення сучасного суспільства особливого значення набуває гра як культурний феномен, що знаходить прояв у багатьох сферах життєдіяльності. Ігровий принцип розуміння культури характерний для постмодерного бачення, звертаючись до всіх культурних набутоків, сенсів і цінностей та оперуючи ними в довільному порядку. Медіа-простір, породжений численними комунікаціями, створює власне ігрове поле, зберігаючи та відтворюючи актуальну для суспільства систему культури та цінностей. Віртуальне середовище інтернет-комунікації значною мірою налаштоване на несерйозно-ігровий характер, уможливаючи реалізацію індивідами та спільнотами власного креативу, творчого потенціалу та ігрових стратегій. Проявом цього є поява окремого сегмента інтернет-творчості, що за своїми змістовими та типологічними характеристиками належить до постфольклору. Породжуючись комунікативними практиками, постфольклор інтернет-мережі завдяки актуалізації лінгвістично-візуальних прийомів розширює простір ігрового спілкування. Твори постфольклору в інтернет-мережі, будуючись як на загальнокультурних смислах, так і на індивідуальному досвіді та творчості, завдяки наявності ігрового компонента включають потенційних реципієнтів у комунікативний процес, створюючи можливості обміну